

عنوان:

بررسی وضعیت بهداشت محیط و ایمنی مدارس ابتدایی

شهرستان بوشهر در سال ۱۳۹۰

مجری: مهندس داریوش رنجبر وکیل آبادی

چکیده:

زمینه و هدف: مدرسه به عنوان مکانی مطمئن در پرورش انسان قلمداد می شود و در فراهم آوردن زندگی سالم و نشاط انگیز و تربیت افراد با رفتار سالم ، نقش بسیار ارزنده ای ایفا می کند. لذا هدف از این پژوهش بررسی وضعیت بهداشت محیط و ایمنی مدارس ابتدایی شهرستان بوشهر است.

روش بررسی: این پژوهش یک پژوهش توصیفی است که در سال ۱۳۹۰ در شهرستان بوشهر انجام گرفت. ابزار گردآوری داده ها چک لیستی است که بر اساس آیین نامه بهداشت مدارس ایران تدوین شده است و با مراجعه به مدارس مورد بررسی و مصاحبه با مسولان مدارس و مشاهده مستقیم توسط پژوهشگر تکمیل گردیده و سپس داده های جمع آوری شده توسط نرم افزار **SPSS** مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است.

یافته ها: جمعیت مورد مطالعه ۷۲ مدرسه ابتدایی شهرستان بوشهر است که شامل ۵۸ مدرسه دولتی و ۱۶ مدرسه غیرانتفاعی می باشد. بر اساس نتایج بدست آمده ۴۷/۲ مدارس مورد بررسی فاقد اتاق خدمات بهداشتی بودند و تنها ۷۷/۸ مدارس به ازای هر ۴۰ دانش آموز یک چشمه توالت داشته اند. و ۹۳/۱ مدارس دستشویی ها مجهز به سیستم لوله کشی صابون مایع بودند.

نتیجه گیری: بر اساس نتایج حاصله از نظر بهداشت محیط تسهیلات بهداشتی بین مدارس نوساز و قدیمی اختلاف مشاهده می شود و مدارس نوساز وضعیت مناسب تری دارند. همچنین وضعیت محیطی مدارس شهری از نظر ایمنی و بهداشتی در مقایسه با مدارس روستایی مناسب تر می باشد.

واژگان کلیدی: بهداشت محیط ، مدارس ابتدایی ، شهرستان بوشهر

مقدمه:

مدرسه به عنوان مکانی مطمئن در پرورش انسان قلمداد می شود و در فراهم آوردن زندگی سالم و نشاط انگیز و تربیت افراد با رفتار سالم، نقش بسیار ارزنده ای ایفا می کند. بهداشت مدارس به ویژه مدارس ابتدایی از این نظر اهمیت دارد که اطفال پس از سن ۶ سالگی که قدم به مدرسه می گذارند دوران مهمی از سال های زندگی خود را که مصادف با رشد جسمی و روانی آنهاست در مدرسه می گذارند از این رو تأمین سلامت این کودکان اهمیت خاصی دارد و در واقع مکمل خدمات بهداشت مادران و کودکان است. بنابراین با ارائه خدمات بهداشتی در مدارس می توانیم اثرات مثبت آن را در خانواده و نهایتاً جامعه خود مشاهده کنیم. (۱) اثر اجزا مختلف بهداشت محیط مدارس از جمله کمیت و کیفیت تسهیلات بهداشتی مانند آبخوری ها، دستشویی ها، وضعیت آب آشامیدنی، نحوه دفع فاضلاب، مدیریت زباله، ایمنی زمین های ورزشی و فضای سبز بر سلامتی دانش آموزان بسیار با اهمیت است.

عدم آگاهی از وضعیت بهداشت محیط مدارس ممکن است اثرات مخرب و جبران ناپذیر بجا گذارد (۲). در صورتی که اصول مهم بهداشت محیط از جمله تأمین آب آشامیدنی سالم، دفع صحیح فاضلاب و مواد زائد در مدارس رعایت نشود، دانش آموزان ممکن است به انواع بیماری های انگلی، عفونی و اسهالی مبتلا شوند (۳و ۴). در مطالعه انجام شده در دانش آموزان شهر یاسوج در سال ۹۰ از مجموع دانش آموزان پسر و دختر ۵۹ درصد به عفونت انگلی روده ای مبتلا بودند (۵).

عوامل مهم کاهش دهنده سطح بهداشت محیط، ایمنی و ارگونومی در مدارس عبارتند از: سرانه ناکافی فضای آموزشی، نزدیکی مدارس به مکان های غیر بهداشتی و غیر ایمن، قدیمی بودن ساختمان های مدارس، شرایط غیربهداشتی و غیرایمن کلاس های درس و محوطه مدرسه، امکان برق گرفتگی و آتش سوزی، ناکافی بودن امکانات کمک های اولیه، نامناسب بودن تخته، میز و نیمکت دانش آموزان می باشد (۶).

هرگاه وضعیت ایمنی مدارس در سطح قابل قبولی نباشد احتمال وقوع حوادث، جراحت و مرگ دانش آموزان وجود دارد (۷). طبق مطالعه انجام شده در شیراز در سال ۱۳۸۴ میزان بروز حوادث در دانش آموزان مدارس

راهنمایی ۱/۲ درصد گزارش شده است و ۱۹/۸ درصد موارد منجر به بستری فرد در مراکز درمانی و بیمارستان ها شده است (۸).

بر اساس نتایج یک بررسی در یزد (۱۳۸۰) نیز وضعیت بهداشت مدارس مورد مطالعه با معیارهای آیین نامه بهداشت مدارس فاصله داشت. همچنین بین وضعیت بهداشت عمومی در مدارس دخترانه و پسرانه تفاوت معنی داری وجود داشت (۶). با توجه به اهمیت این موضوع در سلامتی و ایمنی دانش آموزان این پژوهش با هدف بررسی وضعیت بهداشت محیط و ایمنی در شهرستان بوشهر انجام گرفت.

مواد و روش بررسی:

این پژوهش توصیفی - مقطعی است که در سال ۱۳۹۰ در شهرستان بوشهر انجام گرفته است. جمعیت مورد مطالعه ۷۲ مدرسه ابتدایی شهرستان بوشهر شامل ۵۶ مدرسه شهری و ۱۶ مدرسه روستایی را تشکیل می دهد. ابزار گردآوری داده ها چک لیستی است که بر اساس آیین نامه بهداشت مدارس ایران تهیه شده که شامل سؤالاتی در زمینه اطلاعات عمومی مدارس مورد نظر و ۴۹ سؤال در حیطه وضعیت بهداشتی و بهسازی ساختمان ، کلاس و محوطه و تسهیلات بهداشتی ، وضعیت ایمنی و رفاهی ، وضعیت جمع آوری زباله و دفع فاضلاب در مدارس مورد بررسی است. سپس این چک لیست با مراجعه به مدارس و مصاحبه با مسئولان و مشاهده مستقیم توسط پژوهشگر تکمیل گردیده و داده های جمع آوری شده با استفاده از نرم افزار SPSS مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند و با استفاده از برنامه Excell جداول و نمودار تهیه گردید. همچنین در این بررسی تعداد دانش آموزان و تعداد تسهیلات بهداشتی (تعداد توالت ها ، تعداد دستشویی ها ، تعداد آبخوری ها) مورد توجه قرار گرفت و تناسب بین تعداد تسهیلات بهداشتی با تعداد دانش آموزان با توجه به استاندارد های آیین نامه بهداشت مدارس مورد سنجش قرار گرفته و به صورت جداولی تنظیم گردید.

یافته ها:

در این پژوهش ۷۲ مدرسه ابتدایی شهرستان بوشهر شامل ۵۸ (۸۰/۶٪) مدرسه دولتی و ۱۴ (۱۹/۴٪) مدرسه غیر انتفاعی مورد بررسی قرار گرفتند. ۲۷ مدرسه به صورت دو شیفت دخترانه و پسرانه مشغول به کار بودند و ۱۵ مدرسه دخترانه و ۱۵ مدرسه پسرانه و ۱۵ مدرسه مختلط بودند. ساختمان ۵۸/۳ درصد از کل مدارس مورد بررسی قدیمی (قدمت بیش از ۱۵ سال) و ۴۱/۷ درصد آنها نوساز (قدمت کمتر از ۱۵ سال) می باشند.

بر اساس نتایج بدست آمده همه مدارس مورد بررسی از آب لوله کشی مورد تایید مقامات بهداشتی برخوردار بودند و همه آنها دارای منبع ذخیره آب آشامیدنی بودند. در ۸۷/۵ درصد مدارس آبخوری ها در فاصله مناسبی (حداقل ۱۵ متر) نسبت به سرویس های بهداشتی قرار داشتند. به طور کلی در تمامی مدارس مورد بررسی، تناسب ارتفاع شیر آبخوری با سن دانش آموزان رعایت شده است. ۹۱/۷ درصد مدارس، کلاس ها دارای رنگ آمیزی مناسب و به رنگ روشن بودند.